

Affindelse, hvori man afløser Sædvanens Ret, fremlægge en Lovgivning, hvori vi sige: nu have I længe nok foretaget Tillægget, som I forlangte i aarlig Afgift for at have nogen Erstatning for Eders udlagte Capital. Vi have i den Lov seet, at Regjeringens Mening er, at Godseieren kun skal have Indtægten, forsaavidt han udlægger Capitalen, men ikke forsaavidt han lader Andre lægge deres Sved i Jorden, og han alene bærer Nyttens deraf. Fæstelovgivningen kan ikke have meent det saaledes, som Indenrigsministeren har sagt, at den kunde bruges, til at udsuge Fæstebefolkningen, og skulde det være kommet dertil, at man har istunde at omgaae Lovens sande Betydning paa en saadan Maade, at man ikke anerkjender denne Sædvanes Magt som en virkelig tilværende, som en, der ogsaa lader sig taxere til Fordeel for Bønderne, da, siger jeg, er Tiden kommen, hvor vi maae gaae en anden Vej og først udvikle Sædvanen igjennem Loven og derpaa, efterat vi have faaet Bogstavet, skaffe den Friis (Hør!). Havde man i forrige Aar fra vor Side forlangt et saadant bestemt Lovbud førend vi vare komne ind paa Affindelsen om Frihartkorret, saa spørger jeg, hvordan Affindelse nu havde været. Skulde man ikke af Retfærdigheds- og Billighedshensyn kunne afløse denne Sædvanes Magt, der er fuldt saa gammel, ja ældre end den anden? (Hør!) Og hvorledes har Forholdet udviklet sig senere, thi det er ogsaa værd at lægge Mærke til, thi i det skal ogsaa ligge en Berettigelse for os til at kræve en Afsløsning, et Afslag paa Prisen for at komme til den fulde Erstatning, og den fulde Erstatning kommer først frem i lovlig Betydning med et Afslag i Prisen. Efterat man saaledes var kommen ind paa denne Maade at ordne Forholdet paa, gif der en Række af Aar, jeg vil sige blandt Andet, min hele Barndom, min første Ungdom, uden at man troede paa, at Landgilden kunde forhøies. Jeg havde aldrig hørt det før jeg allerede ikke var saa ganske ung mere, jeg har det fra min Fader; da begyndte Tvistighederne derom. En anden Ting havde man dengang heller ikke Begreb om i min Barndom eller i min Ungdom, nemlig det, at leie Huse bort; det var ogsaa noget ganske Nyt, og det er,

saavidt jeg veed, opfundet af dem, der sluttede Landbocommissionen som selvværende Herremænd, thi deri ligger en af de Banfæligheder, der har ført os ind paa et slet Gebeet, at en heel Deel af de Folk, der bleve brugte i disse Forretninger, fik en saadan Smag paa, selv at være Herremænd, at de, før man kom til Ende med Sagen, betragtede den med Herremandsvine, istedetfor at de havde haft ganske andre Dine tidligere (Hør!). Nu sked Sagen fremad og undergif forffjellige Indflydelse til forffjellige Tider. Min ærede Ven her bagved mig havde sagt, at det var Krigsomstændighederne i 1807, som havde fremkaldt en særlig Lov, og et Medlem her i Thinget modsagde det bestemt og nævnte Datoen paa Loven, som var, om jeg mindes ret, i Januar 1807; men man skal forøvrigt lægge Mærke til, at for os var der flere Aar igjennem en Væbningstilstand tilstede, som i mangfoldige Henseender havde en afgjort Indflydelse paa alle vore Forholde Afgjørelse, thi vor Regjeringes Sæde, som egentlig skulde være her i Kjøbenhavn, flyttedes og blev til en Cabinetsregjering fra Kiel, og det havde en afgjort Indflydelse paa Landbosforholdene. Man huske vel paa, at dengang en Deputation Affsendinge sendtes fra Jylland for at opsoge Landets daværende Kronprinds, saa fandt de ham i Nærheden af Slesvig, og søgte ham, ikke personlig, om forøvrigt et Brev, jeg har seet derom, taler sandt, men igjennem tydske Raadgivere, som betragtede Sagen fra et ganske andet Standpunkt, end vi herfra betragtede den, og uagtet disse Affsendinge vendte hjem uden nogen stor Trost, saa vendte de dog hjem med den Anerkjendelse, at man maaffee var gaaen noget for raft frem imod dem. Men i ethvert Tilfælde indtraadte der, fremkaldt af Forholdene, det jeg vil indrømme, thi jeg indrømmer det om Alt, hvad der ligger bagved, en forandret Udvikling af disse Forhold, og hvorledes gif det med denne Forandring? Saaledes som det gaaer under alle Omstændigheder: Haabet blev for stort, man forlangte for Meget, man forlangte fra Jordrotternes Side en fuld fri Raadighed over Bonden, uafhængig af Fæsteloven. Disse Forlangender og Kampen derom ligge før 1835, og i de offentlige Forhandlin-